

Een sociaal en duurzaam begrotingspact voor Europa

Oproep voor een sociaal en groen Europees begrotingsbeleid, juli 2023

Jonge Klimaatbeweging, FNV, CNV, NVDE, Milieudefensie, Natuur & Milieu, Waddenvereniging, Both ENDS, Our New Economy, Rethinking Economics, Sustainable Finance Lab

De huidige begrotingsregels ondergraven de sociale en duurzame doelen

Dit jaar zal de politiek besluiten over nieuwe Europese begrotingsregels. Als de lidstaten er niet uit komen dreigen vanaf volgend jaar de oude regels weer van kracht te worden. Deze waren vanwege de coronacrisis buiten werking gesteld. Momenteel voldoet ruwweg de helft van de lidstaten niet aan de oude norm dat het begrotingstekort niet hoger mag zijn dan 3 procent. Daardoor dreigen er flinke bezuinigingen.

Dat staat op gespannen voet met de ruimte die landen nodig hebben om te kunnen investeren in goed geschoolde werknemers, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en robuuste verzorgingsstaten. Daarmee raken de sociale doelen van Porto op het gebied van goed werk, scholing en armoedebestrijding uit zicht.

Ook worden de klimaat- en natuurdoelen dan niet gehaald, omdat de lidstaten de hiervoor noodzakelijke investeringen niet kunnen doen. Een recente simulatie laat zien dat de huidige Europese begrotingsregels de meeste lidstaten, waaronder Nederland, onvoldoende ruimte geven om de investeringen te doen die nodig zijn om te voldoen aan de Europese Green Deal en daarmee aan de wereldwijde klimaatafspraken.¹

Een eerste stap in de goede richting

De Europese Commissie heeft een wetgevend voorstel gedaan om de Europese begrotingsregels te herzien. Het doel is om schulden houdbaar te maken en er tegelijkertijd voor te zorgen dat landen voldoende kunnen investeren in de veerkracht en duurzaamheid van hun economie.

Het voorstel van de Commissie bevat goede elementen. Zo stelt de Commissie landspecifieke schuldafbouwpaden voor die rekening houden met de stand van de economie en de nationale hervormings- en investeringsplannen. De 1/20^e regel, waarbij overheidsschulden boven de 60% in twintig jaar tijd moeten worden afgebouwd, gaat van tafel en landen kunnen extra tijd krijgen als ze investeren in Europese gemeenschappelijke prioriteiten, zoals de Europese Green Deal.

Maar er is meer nodig

De plannen van de Commissie zijn een stap in de goede richting, maar onvoldoende om de verschillen tussen Europese economieën te verkleinen en deze voldoende snel te verduurzamen. Opwaartse sociale convergentie blijft op deze manier uit, landen dreigen nog verder uit elkaar te groeien en voor de klimaat- en natuurdoelen dreigt er onvoldoende financiering te zijn.

¹ Van den Noord. P. (2023). A targeted golden rule for public investments? A comparative analysis of possible accounting methods in the context of the review of the SGP.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/733740/IPOL_STU\(2023\)733740_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/733740/IPOL_STU(2023)733740_EN.pdf)

Het naleven van de Europese begrotingsdoelen mag niet ten koste gaan van de realisatie van sociale doelstellingen en de bescherming van rechten van burgers en werknemers, waaronder vakbondsrechten. Sociale doelen moeten daarom verankerd worden als uitgangspunt van het hele Europese begrotingsbeleid, om de Europese belofte van opwaartse sociale convergentie te kunnen realiseren.

De ecologische transities zijn noodzakelijk voor houdbare toekomstige overheidsfinanciën. Wie denkt dat de transitie duur is, kent de schade niet die klimaatverandering en biodiversiteitsverlies dreigen te veroorzaken. We mogen deze crisis niet afwentelen op toekomstige generaties. Zij zullen nog meer te maken krijgen met de financiële schade van de effecten van klimaatverandering, en met maatschappelijke en natuurlijke schade. Juist wanneer er gekeken wordt naar waar we in moeten investeren is het belangrijk om de belangen van de toekomst extra waarde te geven. Het Europese begrotingsbeleid moet de gewenste toekomst mogelijk maken.

Zonder rechtvaardigheid zal het ook onmogelijk zijn de benodigde transitie te realiseren. Jongeren hebben de toekomst en hebben recht op een leefbare planeet. Werknemers maken de transitie én worden door klimaatbeleid geraakt. Daarom is het essentieel dat zij zeggenschap krijgen in de transitie en op de impact die het op hun werk zal hebben. Steun van alle burgers is noodzakelijk, en daarvoor is een rechtvaardige transitie nodig waarin de grote vervuilers ook het meest betalen.

Een sociaal en duurzaam begrotingspact voor Europa

Het Verdrag van Maastricht, waar de begrotingsregels op gebaseerd zijn, stelt belangrijke sociale en groene doelen. De EU streeft naar duurzame groei met respect voor het milieu, het verkleinen van verschillen tussen de landen, een hoog niveau van werkgelegenheid en sociale bescherming, een verbetering van de levensstandaard en solidariteit tussen de landen.

Alle lidstaten hebben voldoende ruimte nodig om te investeren in hun toekomst. Daartoe doen wij de volgende voorstellen voor een sociaal en duurzaam begrotingspact voor Europa:

1. Landspecifieke uitgavenregels met voldoende ruimte voor sociale, groene en productieve investeringen

Houdbare overheidsfinanciën vereisen dat landen in staat zijn investeringen te doen die renderen, inclusief investeringen in onderwijs, de kwaliteit van werk, een rechtvaardige verzorgingsstaat en vergroening van de economie. De landspecifieke uitgavenregels moeten daar voldoende ruimte voor bieden.

2. Versterk het bestuur en de democratische verantwoording

Een betere naleving van de regels en richtsnoeren van het economisch bestuur is een voorwaarde voor meer vertrouwen tussen de lidstaten en voor stappen richting verdere integratie. Zorg voor een degelijke borging en naleving van de begrotingsregels door middel van het instellen van onafhankelijk toezicht, het hanteren van mechanismen en procedures om ervoor te zorgen dat de regels worden gevolgd en dat er consequenties zijn bij het niet

naleven ervan. Transparantie en verantwoording tijdens begrotingsprocessen is van essentieel belang. Sociale partners en het maatschappelijk middenveld moeten op alle niveaus beter betrokken worden.

3. Vergroen de Macro-Economische Onevenwichtighedenprocedure (MEOP)

Klimaat en andere milieuthema's zullen de komende jaren een grote macro-economische impact hebben. Dat kan het geval zijn als de EU een succesvolle transitie heeft, de zogenaamde transitierisico's. Dat zal zeker het geval zijn zonder succesvolle transitie waardoor de klimaatverandering en biodiversiteitsverlies kritische grenzen overschrijden. Breid daarom de MEOP uit met klimaat- en milieu-gerelateerde indicatoren.

4. Creëer ook een sociale onevenwichtigheden procedure

Om negatieve sociale ontwikkelingen rond werkgelegenheid en levensomstandigheden te voorkomen is het belangrijk ook sociale onevenwichtigheden voortijdig te signaleren. Voeg daartoe een sociaal convergentie raamwerk toe aan het Europees semester. Lidstaten moeten dan aantonen welke maatregelen zij nemen om daadwerkelijke vooruitgang te realiseren bij het verwezenlijken van de Europese Pijler van Sociale Rechten.

5. Voer EU-transitiefondsen in en stel eisen aan overheidssubsidies en overheidsopdrachten

Het model van het Europees herstelfonds verdient navolging, in de vorm van gemeenschappelijk gefinancierde tijdelijke fondsen voor het stimuleren en financieren van groene en productieve hervormingen en investeringen. Het door de Commissie aangekondigde soevereiniteitsfonds voor de vergroening van de Europese industrie kan daaraan bijdragen. Dat moet dan wel toegankelijk zijn voor alle lidstaten en voldoen aan sociale en ecologische voorwaarden, zoals de Just Transition Guidelines van de Internationale Arbeidsorganisatie. Het is essentieel dat sociale partners en het maatschappelijk middenveld volwaardig betrokken worden bij het opstellen en tot uitvoering brengen van transitieplannen. Bedrijven mogen enkel in aanmerking komen voor overheidsopdrachten of subsidies als zij voldoende presteren op sociaal en ecologisch terrein. Denk daarbij aan klimaatplannen waarin bedrijven duidelijk maken hoe ze hun CO₂-uitstoot omlaag brengen, investeringen in om- en bijscholingsprogramma's en het naleven van arbeidsrechten, zoals het recht om lid te worden van een vakbond, het recht op collectieve onderhandelingen, het voorkomen van verslechtingen van arbeidsvoorwaarden en het voorkomen van gedwongen ontslag, waaronder middels een sociaal plan, en het respecteren van de informatie- en raadplegingsrechten van werknemers.

